

**KORAI NYELVOKTATÁS A MAGYAR OKTATÁSI
INTÉZMÉNYEKBEN**

Dr. Morvai Edit és Dr. Poór Zoltán

2006

Korai nyelvoktatás Európában – az Európai Unió ajánlásai

2005.11.22-én hozta nyilvánosságra az Európai Közösségek Bizottsága az Európai Tanács, az Európai Parlament, a Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága részére megfogalmazott közleményét „Új keretstratégia a többnyelvűség ösztönzésére” címmel.¹

A Bizottság ebben a dokumentumban az Európai Unió többnyelvűségi politikájának célkitűzéseit három pontban foglalja össze:

- a nyelvtanulás ösztönzése és a nyelvi sokféleség támogatása;
- az egészséges többnyelvű gazdaság támogatása, és
- a polgárok számára az Európai Unió jogszabályaihoz, eljárásaihoz és az uniós információkhoz való hozzáférés biztosítása saját nyelvükön.

Ezekon a területeken az előrelépés nagyrészt a tagállamok felelőssége (mind nemzeti, regionális és helyi szinten), de a Bizottság lehetőségei mértékében mindent megtesz a többnyelvűség-tudat megerősítésére és a különböző szinteken tett intézkedések összhangjának javítására.

„A többnyelvű társadalom” c. fejezet nyelvtanulással kapcsolatos részében a közlemény hivatkozik az Európai Unió 2002. márciusában Barcelonában üléselő állam- és kormányfői találkozására² ahol megfogalmazódott az egyéni többnyelvűség fokozásának igénye az Unió országaiban illetve az a célkitűzés, hogy hosszú távon az Unió valamennyi polgára az anyanyelvén kívül legalább két nyelven használható nyelvtudással rendelkezzen. Ennek érdekében szükség van a idegen nyelv tanulásának korai kezdésére.³

Ezzel a korai nyelvoktatás mellett szóló korábbi - elsősorban tapasztalatokon alapuló, de a kutatások által is alátámasztott érvelés mellé, miszerint kisgyermekkorban könnyebben, gyorsabban, eredményesebben zajlik a nyelvelsajátítás mint bármikor a

¹ Brüsszel, 2005.11.22. COM (2005) 596

² Barcelonai Európai Tanács, 2002. március 15. és 16., elnökségi következtetések, I. rész, 43.old. In: Az Európai Közösségek Bizottságának közleménye az Európai Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, a Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Új keretstratégia a többnyelvűség ösztönzésére. Brüsszel, 2005.11.22. COM (2005) 596

³ COM (2003) 449: A nyelvtanulás és a nyelvi sokféleség ösztönzése: cselekvési terv 2004-2006-ra; COM (1995) 590: „Tanítás és tanulás” című fehér könyv

későbbiek során, a 90-es évek közepén egy új, politikailag motivált elem társul, az anyanyelve mellett két idegen nyelvet beszélő európai polgár eszményképe illetve az annak háttérében álló gazdasági és társadalmi szükségszerűség. Tény, hogy a háromnyelvű polgár ideálja társadalmi méretekben leginkább akkor valósítható meg, ha az első idegen nyelv tanulásának kezdete minél korábbi életkorra tolódik. Ezáltal ugyanis nemcsak az az elvárás érvényesül, hogy potenciálisan minden gyermek számára lehetővé válik minimálisan egy idegen nyelv elsajátítása, hanem értékes idő szabadítható fel a második idegen nyelvvel való foglalkozásra. Innen ered a „*korai nyelvoktatás*” fogalom és kifejezés.

A korai nyelvoktatás napjainkra a nyelvoktatás egyik legdinamikusabban fejlődő színterévé vált. Az „Oktatás és képzés 2010” folyamat keretében létrehozott idegen nyelvekkel foglalkozó szakértői csoport a tagállamok részére készített ajánlásokban a korai életkorban megkezdett nyelvtanulást kiemelt fejlesztési területként jelöli meg.⁴ Egyúttal hangsúlyozza, és ezzel megerősíti az Európai Közösségek Bizottsága által korábban nyilvánosságra hozott állásfoglalást⁵, miszerint a korai nyelvoktatás csak bizonyos feltételek mellett lehet eredményes. Ezt támasztja alá az a dokumentum is, amit a Socrates Lingua program keretében 7 ország (Belgium, Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Németország és Olaszország) korai nyelvoktatást kutató szakemberei készítettek el abból a célból, hogy áttekintést nyújtsanak a korai nyelvoktatás helyzetéről az Európai Unió országaiban, valamint ajánlásokat fogalmazzanak meg a gyakorlat számára.⁶

A továbbiakban az Európai Közösségek Bizottsága azt tervezi, hogy még az idén, 2006-ban tanulmányt tesz közzé a korai életkorban megkezdett nyelvtanulással kapcsolatos jól bevált gyakorlatokról, ezáltal segítve a döntéshozók és a gyakorló pedagógusok munkáját. Anyagban nem lesz hiány, hiszen az elmúlt időszakban a korai kezdés a legtöbb európai országban a mindennapi nyelvoktatási gyakorlat szerves részévé vált. Egyre több gyermeket érint, ami egyben azt is jelenti, hogy

⁴ <http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/lang2004.pdf>

⁵ COM 2003/449

⁶ Ch. Blondin / M. Candelier / P. Edelenbos / R. Jhnstone / A. Kubanek-German / T. Taeschner: Fremdsprachen für die Kinder Europas. Ergebnisse und Empfehlungen der Forschung. Cornelsen, Berlin, 1998 (Englische Fassung bei CILT London, französische Fassung bei De Boeck Universitätsverlag Brüssel)

fokozatosan elveszti korábbi elit jellegét. Meg kell azonban jegyezni, hogy a „korai” jelző országokként eltérő tartalmakat takar, részben az érintett korosztály tekintetében, részben pedig a kezdés időpontjára vonatkozóan.

Korai nyelvoktatás Magyarországon - különös tekintettel a 2002-2006 közötti időszakra

Az elmúlt másfél évtizedben az európai események tükrében hazánkban (is) jelentősen megváltozott az idegennyelv-tudás társadalmi megítélése. Megnőtt és jelenleg is tovább nő a nyelvtanulás iránti érdeklődés, amit táplál az az óriási szakadék, ami a társadalom idegennyelv-igénye és a lakosság tényleges nyelvismerete között az elmúlt időszak erőfeszítései ellenére a mai napig tátong. A 2001-es népszámlálás önbevalláson alapuló adatai azt mutatják, hogy az idegen nyelvet beszélők száma a teljes magyar lakosság körében 1960 és 1990 között gyakorlatilag stagnált, és bár a 90-es években több mint kétszeresére nőtt, még így is jelentős elmaradást mutat a legtöbb európai ország mögött.⁷

Európai összehasonlításban ez azt jelenti, hogy Magyarország a lakosság idegennyelv-tudását tekintve az uniós országok között az utolsó helyen áll. Az Eurobarometer legfrissebb, 2005. évi felmérése⁸ szerint az Európai Unió polgárainak fele azt állítja magáról, hogy anyanyelvén kívül legalább egy másik nyelven is tud társalogni. Ezzel szemben Magyarországon a megkérdezettek jelentős többsége, 71 % nyilatkozott úgy, hogy kizárólag csak az anyanyelvén képes kommunikálni.

A felfokozott társadalmi igény és az ebből eredő szülői nyomás hatására a rendszerváltással egyidejűleg megkezdődött a nyugati nyelvek oktatásának kiterjesztése, gyakran a minimális feltételek hiánya ellenére. 1989/1990-ben az általános iskolában 735.564 gyermek tanult idegen nyelveket, közülük 655.218 fő orosz, 41.889 fő németet, 33.120 fő angolt, 3337 fő franciát, a többiek pedig más egyéb nyelveket.⁹ Arról, hogy ebből hányan tanulták az idegen nyelvet már az alsó

⁷ Halász Gábor – Lannert Judit (szerk.): Jelentés a magyar közoktatásról. 2003: OKI, Budapest, 474.old. (534. táblázat: A magyar népesség nyelvtudása nyelvenkénti bontásban a népszámlálási adatok tükrében, 1960, 1990 és 2001)

⁸ http://www.bmbwk.gv.at/medienpool/13149/eurobarometer_243summary_de.pdf
továbbá: http://www.bmbwk.gv.at/medienpool/13149/eurobarometer_243summary_de.pdf

⁹ Oktatási évkönyv 2004/2005: <http://www.om.hu/doc/upload/200506/oe050531.pdf> 23 old.

tagozatban is illetve hogy hogyan alakult a továbbiakban az alsó tagozaton idegen nyelveket tanulók száma, nem áll rendelkezésre pontos adat, de ismert, hogy az iskolák közötti verseny egyik fontos tétje a korai nyelvoktatás volt, amit gyakran akkor is megindítottak, ha az iskola nem rendelkezett az eredményes munkához szükséges minimális feltételekkel. Ezzel egyidejűleg az állami politikában a korai nyelvoktatás keretek közé szorítása volt a jellemző. A Nemzeti Alaptanterv első változata a nyelvtanulás kötelező kezdő időpontját 5. osztályra tette, és kikötötte, hogy ettől lefelé csak akkor lehet eltérni, ha megvannak a korábbi kezdéshez szükséges kedvező feltételek. Az sajnos nem került meghatározásra, hogy ez alatt pontosan mit kell érteni. A Nemzeti Alaptanterv 2003. évi átdolgozott és jelenleg is érvényben lévő változata.¹⁰ a kezdés időpontját 4. osztályra viszi le. A korábbi kezdést elődjéhez hasonlóan engedélyezi, de meghatározott (azonban ismét sehol sem rögzített) feltételek teljesüléséhez köti. Kimondja, hogy az általános iskolában minden diáknak legalább egy idegen nyelvet kell tanulnia, mely lehet egy gyakran tanult nyelv, mint az angol vagy a német, egy kevésbé gyakran tanult nyelv, pl. a francia, a kisebbségek nyelve vagy a nem magyar anyanyelvű tanulók esetében a magyar mint idegen nyelv. A nyelvválasztásnak az iskolákban szabad teret ad, ebben a tekintetben a helyi igényeket és lehetőségeket tekinti mértékadónak. A nyelvoktatásban a kezdetektől érvényesülő mennyiségi szemlélet ellen fellépve hangsúlyozza, hogy „A nyelvtanulás az első öt évfolyamon elsősorban játékos ismerkedést jelent az idegen nyelvvel.” A hatékonyság növelése érdekében a korábbiakhoz képest megemeli az óraszámokat. 1-4. évfolyamon idegennyelv-oktatásra az összórászám 2-6 %-át, 5-8. évfolyamon 12-20%-át irányozza elő. Ez a gyakorlatban a korai kezdés esetében heti 1-2 órát, később heti 3-4 órát jelent. Természetesen a nemzetiségi oktatás esetében más óraszám-elosztást javasol: 1-4. osztályban az összórászám 19-23%-át, 5-6. osztályban az összórászám 16-23%-át és 7-8. osztályban az összórászám 15-18 %át. Ez minimum heti 4, a német nyelv esetében heti 5 órát jelent, aminél kevesebben a nemzetiségi nyelvet és irodalmat 2003 óta nem lehet tanítani. Idegen nyelv oktatására a NAT 2003 a nemzetiségi iskolákban 5. osztálytól irányoz elő órakeretet: 8. osztályig egységesen az összórászám 8-16 %-át. Itt is van azonban egy megengedő passzus, aminek

¹⁰ NAT 2003: <http://www.om.hu/main.php?folderID=391&articleID=6176&ctag=articlelist&iid=1>

értelmében megfelelő feltételek fennállása esetén ettől az általános gyakorlattól lefelé el lehet térni. A két tanítási nyelvű iskolákban az anyanyelv – idegen nyelv aránya 35-50% között mozog. Ezekben az iskolákban a tanulók az előírások értelmében kezdettől fogva legalább három tantárgyat tanulnak a célnyelven.

A Nemzeti Alaptanterv 2003 a Közös Európai Referenciakerettel összhangban kijelöli a hazai idegennyelv-oktatás általános céljait és az európai hatfokú skálán mérve a 6. évfolyamtól kezdve meghatározza a közoktatás egyes szakaszaiban minden diák által elérendő minimális nyelvi szintet.

Idegen nyelv	6. évfolyam	8. évfolyam	12. évfolyam
Első idegen nyelv (a)	A1-	A1	B1
Első idegen nyelv (b)	A1	A2	B2
Második idegen nyelv (c)			A2
Második idegen nyelv (d)			B1

A táblázatból kitűnik, hogy a NAT 2003 alaphelyzetben az általános iskolában a mércét meglehetősen alacsonyra teszi: 5 évi nyelvtanulás után a tanulóknak minimálisan az európai A1 szintre, emelt óraszám esetén A2 szintre kell eljutniuk. Az alacsony elvárás persze indokoltnak tűnhet, ha pl. annak a felmérésnek az eredményét vesszük alapul, amelyet a Marketing Centrum végzett 2003. májusában nyolcadik osztályosok körében. Kiderült, hogy a tanulók egyharmada „egy pohár vizet sem tud kérni” az idegen nyelven, annak ellenére, hogy ötödik éve tanulja azt.¹¹ Hasonlóan lehangolóak a 2000-ben 6., 8. és 10. osztályokban végzett, majd 2003-ban a 12. évfolyamra is kiterjesztett mérések eredményei, melyeket az angol és a német nyelv területén végeztek. Bár az összesített adatok szerint a tanulók jelentős

¹¹ Reformok az oktatásban 2002-2006. Oktatási Minisztérium. 2006 április. Nyelvoktatás, 135.old./ <http://www.om.hu/main.php?folderID=1340>

része elsajátította a minimális tantervi követelményeket, a kedvező összkép mögött jelentős különbségek és részben elkészerítően alacsony teljesítmények állnak.¹²

Természetesen, a Nemzeti Alaptanterv csakúgy mint a kerettantervek¹³ csupán ajánlásokat tartalmaznak a nyelvoktatásra nézve (is), tehát - elvben mindenképp - lehetőség van arra, hogy az iskolák a nyelvoktatás programját helyi tantervükben az igények és lehetőségek tükrében önállóan alakítsák. Ezzel a lehetőséggel igen sokan élnek is. A felmérésekből az derül ki, hogy a 2002/2003-as tanévben 1. osztályban 22.093 gyermek tanult idegen nyelvet, az összlétszám 20 %-a, 2. osztályban 28.278 gyermek, az összlétszám 26 %-a, 3. osztályban pedig már 53.923 gyermek, ami majdnem felét (48 %) teszi ki az összes harmadik osztályos tanulónak. A tanult nyelv egyre inkább az angol. Ugyancsak egy 2002/2003.évi adat szerint 1. osztályban a tanulók 64 %-a angolt, 34 %-a németet tanult. Másodikban ez az arány 64-35 %, harmadikban pedig 62-37 %. A kötelező nyelvtanulás szakaszában (4-8. évfolyam) idegen nyelvet tanulók közül az angol és német aránya százalékban a 2002/2003. tanévben: 4. osztály: 59-40 %; 5. osztály: 57-42%; 6. osztály: 56-44 %; 7. osztály: 54-46 % ; 8. osztály: 52-48 %.¹⁴ Számokra lefordítva ez egy évvel később, a 2004/2005-ös tanévben a következőket jelentette: Az abban a tanévben idegen nyelvet tanuló összesen 619.368 diák közül 373.172 fő tanult angolt, 237.448 fő németet, 3519 fő franciát, 1450 fő oroszot. Az egyéb nyelveket tanulók száma 3779 fő volt. Az a nagyjából kiegyensúlyozott viszony tehát, ami a rendszerváltozás utáni években az angol és a német nyelv között fennállt, az angol nyelv világméretű előretörésével párhuzamosan mára jelentősen megváltozott: Míg az angol nyelv esetében 1989/1990 óta a tanulói létszám folyamatosan nő, a németül tanulók száma az 1997/1998-as csúcs óta (364.351 fő) egyenlőre minden évvel csökken. Ettől eltérően alakul a német nemzetiségi óvodai nevelésben illetve általános iskolai oktatásban részt vevők létszáma: 1989/1990-ben 8855 óvodás járt német nemzetiségi óvodákba, ez a létszám 2004/2005-re 14.735-re emelkedett, az általános iskolák német nemzetiségi tagozatán illetve német nemzetiségi iskolában

¹² Angol és német nyelvi tudás –olvasási, írási,irányított kreatív írási és beszédértés nyelvi készségek. 2000. Készítette a Szegedi Egyetem Képességkutató Csoportja az OM megbízásából

¹³ Idegen nyelvből értelemszerűen csak a 4. osztálytól készült kerettanterv: <http://www.om.hu/letolt/kozokt/i/idegenny1.rtf>

¹⁴ Ajánlások az általános iskola első három osztályában folyó idegennyelv-oktatás eredményesebbé tételére. 2004.szeptember: <http://www.om.hu/main.php?folderID=710&articleID=4195&ctag=articlelist&iid=1>

pedig a kezdeti 31.439 főhöz képest (1989/1990-es adat) a 2004/2005-ös tanévben 46.722 fő tanult.¹⁵

Amennyiben egy általános iskola úgy dönt, hogy a kötelező nyelvoktatás időszaka előtt, tehát az 1-3. évfolyamok valamelyikén megkezdji az idegen nyelvvel való foglalkozást, kerettantervre ugyan nem támaszkodhat, de 2004. júniusa óta a tervezés alapjául igénybe veheti az Oktatási Minisztérium honlapján megtalálható „Idegen nyelvi program az 1-3. évfolyam számára. Ajánlás a 6-9. éves korosztály idegennyelv-tanításához” c. dokumentumot.¹⁶ Az anyagot a Világ – Nyelv program keretén belül az Oktatási Minisztérium Idegen Nyelvi Csoportja által összehívott általános iskolai szakértők állították össze, azzal a céllal, hogy elméleti alapokat szolgáltatassanak és gyakorlati tanácsokat adjanak mindazoknak, akik meg kívánják valósítani iskolájukban a korai nyelvoktatást. Ez a program illetve ajánlás szolgált alapul annak a 2005. februárjában elkészült, az Oktatási Minisztériumtól videón és DVD-n ingyenesen megrendelhető anyagnak, melynek címe „Jó gyakorlat a kisiskolások idegennyelv-tanításában”¹⁷. A 60 perces, angol és német nyelvórákon rögzített felvételekből összeállított órarészlet-gyűjtemény tudatosan épít a programban illetve az ajánlásban megfogalmazott alapelvekre, nyelvtanítási módszerekre és eljárásokra, és jól illusztrálja azok gyakorlati megvalósítását. Az anyaghoz útmutató és feladatsor is készült abból a célból, hogy segítse a látottak feldolgozását akár a tanárképzésben, akár tanártovábbképzéseken vagy önálló feldolgozás esetén.

Az általános iskolai és ezen belül a korai nyelvoktatás „jó gyakorlatának” kialakítását illetve megerősítését célozta az Oktatási Minisztérium által 2004. május 15-én megrendezett konferencia. A műhelyek nyelve angol, német és francia volt. Összesen mintegy 200 pedagógus számára biztosított ingyenesen lehetőséget módszertani ismeretei felfrissítésére és bővítésére, szakmai beszélgetésekre, tájékozódásra.¹⁸

¹⁵ Oktatási évkönyv 2004/2005: <http://www.om.hu/doc/upload/200506/oe050531.pdf> 23. old.

¹⁶ Világ – Nyelv: <http://www.om.hu/main.php?folderID=412>

¹⁷ „Jó gyakorlat”: <http://www.om.hu/main.php?folderID=710&articleID=5109&ctag=articlelist&iid=1>

¹⁸ A „követő” konferenciára a tervek szerint 2006 őszén kerül sor.

További lépésként az általános iskolai nyelvoktatás fejlesztése területén 2004. februárjában a Világ - Nyelv program kibővült az ún. „Alap-osan” pályázati lehetőséggel, melynek keretében a nyertesek innovatív programok megvalósítására kaptak lehetőséget tanulócsoportjaikban. A projekt eredményeinek feldolgozása jelenleg folyik.

Előrelépés történt a tananyagfejlesztés és tanártovábbképzés területén is: A 2004-2008 között zajló kompetencia alapú programfejlesztés, melyre a HEFOP 3.1.1 központi program keretében kerül sor, kiterjed az idegen nyelvek területére is. A fejlesztés célja az idegennyelv-tanulás hatékonyságának növelése és ennek érdekében az iskolában folyó idegennyelv-tanítási gyakorlat megújítása. A program a modernizációt kompetencia alapú nyelvtanítási programok kidolgozásával és fokozatos bevezetésével kívánja megvalósítani. Olyan oktatási programcsomagok fejlesztését tűzte ki célul, amelyek figyelembe veszik a tanulók életkori sajátosságait, érdeklődését és ismereteit, témakörök és beszédszándékok köré szerveződnek, és lehetővé teszik, hogy a tanulók értelmes cselekvések során, kommunikatív feladatok végrehajtása közben sajátítsák el az idegen nyelvet.

A célcsoportok közt szerepel az általános iskola nyolc évfolyama is. Az 1-6. évfolyamra többféle programcsomag készül, melyek más-más készségek fejlesztésére helyezik a hangsúlyt::

- MeseMondóka: Beszédértés és beszédkészség fejlesztése autentikus anyagok segítségével
- Kreatív kommunikáció: Beszédkészség fejlesztése tevékenységeken keresztül
- Projektek idegen nyelven: Integrált készségfejlesztés projektmunka keretében – tantárgyközi tartalmak felhasználásával.

Negyedikétől hatodik osztályig a programcsomagok a tanév teljes óraszámának 30 %-át fedik le. Az első három évfolyamra a tervek szerint olyan programcsomagok készülnek majd, amelyekkel akár egy teljes tanévet ki lehet tölteni.

A programcsomagok jelenleg az angol, német és francia nyelv területén azonos rendszerben készülnek. A migráns fiatalok beilleszkedését segítő magyar mint idegen nyelv programcsomagok a speciális igényeknek megfelelően ettől némiképp eltérnek. A programcsomagok fokozatos bevezetését a gyakorlatba átfogó tanártovábbképzési terv segíti.

A 2002-2006-os időszakban tehát történtek előrelépések a korai nyelvoktatás területén, amennyiben a kötelező kezdés időpontja korábbra tolódott és a minisztérium - ha szerény keretek között is, de – intézkedéseivel segítette az általános iskolában és ezen belül az 1-4. évfolyamon a lassabban érő és/vagy szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek nyelvtanulásának is kedvező tartalmi és módszertani megújulást, a „jó gyakorlat” terjedését. Ugyanakkor, azáltal, hogy „az első idegen nyelv tanítására-tanulására koncentrált az erőket, s a második idegen nyelv oktatására csak akkor nyitott utat, amikor az elsőt már viszonylag alaposan megismerték a diákok”¹⁹ kihasználatlanul hagyta azt a potenciált, ami a korai kezdés által felszabadult. Teljes mértékben figyelmen kívül hagyta, azaz semmiféle programmal, ajánlással nem támogatta azt az igényt ill. lehetőséget, hogy az anyanyelvi és a korai nyelvoktatás révén megszerzett első idegen nyelvi kompetenciákra építve egy második idegen nyelv tanulása is megvalósuljon még az általános iskolai képzés keretében. Sőt, annak az elvnek gyakori hangoztatása által, hogy „ahelyett, hogy két nyelven nem tudnak beszélni a gyerekek, legalább egy nyelven tudjanak értelmesen kommunikálni”²⁰, kifejezetten ellene hatott az ilyen irányú kezdeményezéseknek.

Bonyolítja a helyzetet az, hogy az utóbbi időben egyre több óvoda kínál idegen nyelvi foglalkozásokat, főként angol és német nyelven. Amennyiben nem külföldről „importált” kész program alapján zajlik a kicsik foglalkoztatása²¹, az óvodáknak maguknak kell kidolgozni programjukat, kialakítani a tartalmakat és megválasztani a módszereket. Ajánlások híján csak remélni lehet, hogy az óvodai idegen nyelvi foglalkozásokon a „szelíd” nyelvi nevelés elve²² érvényesül. Ennek lényege, hogy a gyerekek életszerű helyzetekben, az óvodai életbe integrált módon ismerkednek meg az idegen nyelvvel, hasonlóan ahhoz, ahogy azt az anyanyelvükkel tették illetve teszik. Túl azon a kérdésem, hogy felkészítik-e a képző intézmények erre az új kihívásra az óvodapedagógusokat, illetve van-e lehetőségük az óvodapedagógusoknak ilyen irányú továbbképzéseken részt venni, felmerül egy

¹⁹ Reformok az oktatásban 2002-2006. Oktatási minisztérium 2006. 143.old / <http://www.om.hu/main.php?folderID=1340>

²⁰ u.o.

²¹ Ilyen például Helen Doron „Early English” módszere: <http://www.helendoron.hu/>

²² „Szeld nyelvi nevelés” Helyi program a korai nyelvi nevelésre a Habakukk a gyermekekért” Alapítványi Óvodában. In: Pályázati pavilon. A Tempus Közalapítvány magazinja. 2006. január 35. old.

A programmal és a korai nyelvi nevelés terén végzett példaértékű tevékenységével a Habakukk Óvoda 2005-ben elnyerte Magyarországon az Európai Nyelvi Díjat.

további, ugyancsak alapvető kérdés: mi történik azokkal a gyerekekkel, akik az óvodában már megismerkedtek egy idegen nyelv alapjaival, majd bekerülnek az általános iskolába, ahol az első évben tanítják ugyan az adott nyelvet, de csak teljesen kezdő szinten, vagy az első néhány évben egyáltalán nem tanítanak idegen nyelvet, esetleg nem azt az idegen nyelvet tanítják, amit a gyerekek addig tanultak.

Fogalmi háttér

A fentiekből is kitűnik, hogy amikor különböző kontextusokban korai nyelvoktatásról beszélünk, elképzeléseinket a lehetséges célokról, tartalmakról és módszerekről fogalmiságunk által is megpróbáljuk kifejezésre juttatni. Az „idegennyelv-oktatás” kifejezés mellett illetve helyett gyakran használjuk az „idegen nyelv eszközeivel történő / szelíd nyelvi nevelés” kifejezést. Az „idegennyelv-tanulást” pedig előszeretettel cseréljük le „idegennyelv-elsajátításra”. Utóbbi fogalom pár esetében még érezhető az az időközben túlhaladott álláspont, amely a „nyelvelsajátítást” és a „nyelvtanulást” dichotómiaként kezelte. Ma már látjuk, hogy az esetek jelentős részében a nyelvelsajátítás és a nyelvtanulás elemei mind a második (harmadik vagy esetleg negyedik) nyelv esetében mind pedig az idegen nyelv esetében keverednek, legfeljebb a súlypontok helyezkednek el máshol. Mindazonáltal kisgyermekkorban az idegen nyelv birtokba vételének folyamata a későbbieknél jóval nagyobb mértékben ténylegesen az elsajátítás mintájára zajlik, hiszen a gyerek még aktívan támaszkodik az anyanyelv elsajátításának mechanizmusaira.

Bármelyik elnevezés önmagában tehát csak egy-egy aspektusát ragadja meg annak az összetett folyamatnak, aminek során a kisgyermek fokozatosan képessé válik egy idegen nyelv kommunikatív helyzetekben történő használatára. A valóságban ezek az aspektusok nem különülnek el élesen egymástól, hanem éppen ellenkezőleg: folyamatosan változó intenzitással ugyan, de mind szerepet játszanak a végső eredmény kialakulásában.

Programok, koncepciók

A korai nyelvoktatás megvalósítására az elmúlt évtizedekben különféle koncepciók kerültek kidolgozásra és kipróbálásra illetve bevezetésre, melyek céljaiktól függően tartalmaikban és módszereikben egyaránt különböztek egymástól.

- 1) *A kurzusjellegű nyelvoktatás* meghatározó elemei a gondosan felépített nyelvi progresszió és a mérhető eredmények. Középpontjában a tanterv és a tananyag állnak. Legfőbb célkitűzése egy adott nyelvi szint elérése, ideális esetben a kisgyermekre szabott tartalmak és módszerek segítségével.
- 2) *Az élményszerű nyelvtanulás* koncepciója mintegy reakcióként született meg arra a kihívásra, amit az egyre nagyobb mértékű multikulturalitás (sok-kultúrájúság) jelentett és jelent a tanulócsoportokon belül. Szemben a kurzusjellegű nyelvoktatással itt nem a nyelv és nem egy nyelv áll a tanítási-tanulási folyamat középpontjában, továbbá nem is a mérhető nyelvtudás, hanem a többnyelvű környezet tudatos megtapasztalása, az az élmény és a vele járó személyes gazdagodás, amit a nyelvek és a kultúrák találkozása jelent az egyén számára.
- 3) A harmadik koncepció, mely a korai nyelvoktatás területén is egyre inkább tér hódít, a *tartalomalapú* illetve a *tantárgyközi szemléletű nyelvoktatás*. Számptalan formája és elnevezése ismert a teljes illetve részleges immerziótól, a két tanítási nyelvű oktatáson át a tantárgyi integrációig.²³ A koncepció lényege minden esetben az, hogy a nyelv illetve a nyelv tanulása helyett a tartalom kerül a tanítási-tanulási folyamat középpontjába, amelynek elsajátításához a nyelv „csupán” eszközként szolgál. A koncepció gyengéje a célnyelvi kultúra közvetítésének illetve az interkulturális nevelésnek a teljes vagy részleges háttérbe szorulása a tantárgyi, tantárgyközi tartalmak mögött. Erőssége az a hatalmas motiváló erő, amit az új tartalmak felfedezése kínál az idegen nyelv eszközeivel.

²³ A tartalomalapú nyelvoktatás gyakorlatának áttekintésére és a lehetőségek megvitatására az Európai Unió luxemburgi elnöksége 2005-ben konferenciát szervezett.

A korai nyelvoktatásban a tartalomalapú illetve tantárgyközi megközelítés révén intenzívebbé válik a nyelvhasználat anélkül, hogy megemelkedne az idegen nyelv tanítására és tanulására fordított óraszám. A gyerekek többször rövidebb ideig találkoznak az idegen nyelvvel, ami rendkívül fontos, hiszen tudjuk, hogy általában nem tudnak még sokáig egy dologra koncentrálni, egyszerre csak aránylag kevés új információt képesek befogadni és a felejtés ellen gyakori ismétlésre van szükségük.

Magyarországon a tartalomalapú illetve tantárgyközi szemléletű nyelvoktatás elterjedését mutatja a két tanítási nyelvű iskolák számának állandó növekedése.²⁴ Emellett mindinkább terjed az a gyakorlat, mely szerint a tantárgyi tartalmakat a hagyományos oktatás keretén belül is beemelik a nyelvoktatásba. Kisgyermekkorban ez elsősorban a zenét, a sportot és a technikát érinti, majd ezekhez később társul a környezetismeret, a matematika, társadalomismeret és történelem, stb.

A Világ – Nyelv program keretében több éven keresztül támogatást élvezett a „Váltogató” alprogram, mely annak a -többnyelvű oktatási rendszereket működtető országokban gyakori- megoldásnak az elterjesztésére ill. megerősítésére irányult, mely szerint bizonyos műveltségterületek hagyományos tanítási-tanulási folyamataiba időről időre más nyelveken, a mi esetünkben idegen nyelven megvalósuló blokkok, modulok integrálódnak. Így például a környezetismeret órák során hol magyarul, hol idegen nyelven végezhetik tevékenységüket a gyermekek és ily módon az adott műveltségterülethez kapcsolódó fogalmakat, munkaformákat két nyelven sajátíthatják el.

A tartalomalapú, illetve tantárgyközi nyelvtanulási-nyelvtanítási koncepció életképességét mutatja többek között, hogy azt támogatja az Európai Közösségek Bizottsága is. Az „Oktatás és képzés 2010” folyamat keretében létrehozott idegen nyelvekkel foglalkozó szakértői csoport a tagállamok részére készített ajánlásokban a tartalomalapú nyelvoktatást az egyik kiemelt fejlesztési területként említi.²⁵

²⁴ 1996/1997-ben összesen 9 általános iskola és 51 középiskola, 2002/2003-ban 56 általános iskola és 121 középiskola. Ebből 1996/1997-ben 6/24 német, 3/16 angol, 0/6 francia, 0/3 olasz, 0/1 spanyol, 2002/2003-ban 31/46 német, 24/53 angol, 0/12 francia, 1 / 4 olasz, 0/1 spanyol. Forrás: Kovács Judit PhD-dolgozat. Megvédve 2005-ben.

²⁵ <http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/lang2004.pdf>

A kurzusjellegű nyelvtanítás és az élményszerű nyelvoktatás sokáig konkurens programokként álltak egymással szemben. Idővel azonban nyilvánvalóvá vált, hogy a két koncepció hasznos elemeinek ötvözése bizonyul a leginkább hatékonynak. További gazdagodást jelentett illetve jelent a tartalomalapú vagy tantárgyközi szemléletű nyelvoktatás megjelenése és fokozatos elterjedése a mindennapi gyakorlatban.

Az integratív szemlélet nem csak a különböző tanítási-tanulási koncepciók hasznos elemeinek ötvözésében érvényesül, hanem abban is, ahogy az anyanyelv és az idegen nyelv, valamint az első és a második illetve a további idegen nyelvek összeépülnek a tanítás-tanulás során.

Érvek a korai nyelvoktatás mellett

A nyelvtanítás-nyelvtanulás korai megkezdése iránti igény Európában -amint arra fentebb már utaltunk- az elmúlt évtizedek politikai, gazdasági és társadalmi változásai nyomán nem annyira a pozitív tapasztalatok vagy meggyőző kutatási eredmények alapján született meg, mint egyfajta reakcióként az újfajta kihívásokra.

Megnyugtató tényként könyvelhető azonban el, hogy bár még sok a megválaszolatlan kérdés, a tapasztalatok és a kutatások egyaránt azt támasztják alá, hogy - megfelelő feltételek megléte esetén - érdemes a nyelvtanulást korán megkezdeni. Természetesen nincs garancia arra, hogy az eredmények feltétlenül jobbak lesznek, mint egy esetleges későbbi kezdés esetén, de a korai nyelvoktatás tipikusan pozitív hatást gyakorol a gyerekek nyelvi kompetenciáira, megerősíti bennük a más nyelvek és kultúrák iránti pozitív beállítódást és növeli önbizalmukat.²⁶

Több korábbi és nemrég lezárult hosszú távú kutatás igazolja, hogy egy átlagosan fejlődő illetve fejlett gyermek számára a több nyelven történő szocializáció nem jelent túlzott megterhelést.

²⁶ Ch. Blondin / M. Candelier / P. Edelenbos / R. Jhnstone / A. Kubanek-German / T. Taeschner: Fremdsprachen für die Kinder Europas. Ergebnisse und Empfehlungen der Forschung. Cornelsen, Berlin, 1998 (Englische Fassung bei CILT London, französische Fassung bei De Boeck Universitätsverlag Brüssel)

Az agykutatás mai állása szerint az agy a pubertáskor végéig fejlődik. Eddigre alakul ki az a rendkívül finoman szőtt háló, ami a neuronok összekapcsolódása révén jön létre. Ennek a hálónak a strukturáltsága határozza meg elsődlegesen szellemi potenciálunkat. A pubertáskor után a tanulás elsősorban a meglévő szinapszisok működtetését jelenti, új idegi kapcsolódások ritkábban jönnek létre. Minél később szerzünk meg tehát egy bizonyos tudást, az annál nehezebben rögzül az emlékezetünkben. Ebből az következik, hogy az alapvető kultúrtechnikákat, így az idegen nyelveket is, lehetőleg minél fiatalabb korban kell megismertetni a gyermekekkel.²⁷

Ez annál is inkább indokolt, mivel kisgyermekkorban az idegen nyelv tanulása nagymértékben a természetes nyelvelsajátítás folyamataira épül. Mivel ebben az életkorban az anyanyelv elsajátítása még nem zárult le véglegesen, a gyermek mindazt a könnyedséget és magától értetődőséget, amivel anyanyelvi kompetenciái fejlesztésén munkálkodik, átviszi az idegen nyelvre is. Később aztán, amikor az anyanyelvi oktatás keretében egyre tudatosabban foglalkozik a nyelvvel, ezt a tudatosságot felhasználja az idegen nyelv elsajátítására, ami viszont visszahat az anyanyelv elsajátításának folyamatára. Így a két nyelv, az anyanyelv és az idegen nyelv elsajátítása állandó kölcsönhatásban, egymást gazdagítva történik.

Az egyik legfrissebb kutatás, az OECD „Tanulás tudománya és az agykutatás” című projektjének egyik deklarált célja a kisgyermekkorban tanulás sajátosságainak feltárása, s ezen belül is elsősorban annak tisztázása, hogy tartható-e az az elmélet, miszerint léteznek ún. „fogékony életszakaszok”, amikor az egyén bizonyos ismereteket, készségeket, jártasságokat hatékonyabban sajátít el, mint más életszakaszokban. Az első eredményekről 2000-ben számoltak be. Az idegen nyelv korai kezdése szempontjából különösen releváns az a megállapítás, miszerint minél korábban kezdi el valaki egy idegen nyelv tanulását, annál könnyebben képes elsajátítani az adott nyelv nyelvtanát. Az elsajátítás hatékonysága nem függ az életkortól, de a ráfordított energia mennyisége kb. 13 éves kor után jelentősen megnövekszik. A nyelv nem egy

²⁷ Ulrich Schnabel: Auf der Suche nach dem Kapiertrieb/Ute Eberle: Die Hirnerzieherin. Die Zeit. Lernen Spezial. Nr. 48/2002

agyi területhez, hanem szerte az agyban különböző neurológiai eseményekhez kötött folyamat. A nyelvtan elsajátítása során az első nyelv esetében a bal agyfélteke frontális területe lép működésbe. A második idegen nyelvnél ez esetben mindkét agyfélteke aktivizálódik. Minél idősebb a nyelvet elsajátító egyén, annál nagyobb aktivitást mutat az agy a nyelvtan elsajátítása során. Márpedig a nagyobb aktivitás jellemzően arra utal, hogy az agy egy feladatot nehezebben tud ellátni. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a kisgyermeknek minél gyorsabban tételesen meg kell tanítanunk az idegen nyelv nyelvtanát. A tanítás tartalmairól és módszereiről vallott nézeteinket ez a felfedezés nem érinti. Oktatáspolitikai szempontból azonban annál nagyobb a jelentősége.²⁸

Ellentmondó eredmények híján változatlanul fontos érv a korai kezdés mellett a fogékony szakasz létezése auditív területen is. Egy 1998-as, az Európai Bizottságnak átadott kutatási beszámoló szerint a korai kezdés kimutathatóan jótékony hatással van a kiejtésre, az intonációra, a közlések hosszára és a kommunikációs stratégiák alkalmazására.

Persze, a sikeres nyelvelsajátításban a korai életszakaszban nagy szerepet játszanak a nyelvek és a nyelvtanulás iránti fogékonyság mellett más korosztályi jellemzők is, így például a kíváncsiság, a tudásszomj, a kommunikációs igény, az utánzási készség és képesség stb. Egy osztrák kutatócsoport hosszú távú megfigyelései azt mutatják, hogy mindezekén túl a hatékony nyelvelsajátítás fontos feltétele a minőségileg és mennyiségileg optimális input.²⁹

A korai nyelvoktatás kívánatos céljai, tartalmi és módszerei

Mindazok alapján, amit a fentiekben a korai nyelvoktatással kapcsolatosan megállapítottunk, egyértelműen meghatározhatók annak szükséges és lehetséges céljai, majd a célokkal szoros összefüggésben annak tartalmi és módszerei.

Célok:

²⁸ <http://www.oki.hu/printerFriendly.php?kod=oeecd-schuttler-agy.html> 24.01.2005

²⁹ Vienna Bilingual Schoole VS 10, Selma Legrlöf-Gasse 20 (kontroll-csoport: Keplerschule Wien), 1997

Az idegen nyelv tanításának-tanulásának célkitűzései három dimenzióban határozhatók meg:

- a tanulók idegen nyelvi kommunikatív kompetenciájának, azaz használható nyelvtudásának megalapozása és fejlesztése;
- a tanulók inter- és multikulturális nevelése;
- a tanulók önálló nyelvtanulóvá nevelése.

A korai nyelvoktatás a maga speciális lehetőségei révén mindhárom területen hatékonyan hozzájárul e célkitűzések eléréséhez, amennyiben ...

- ... bővíti azoknak a lehetőségeknek a sorát, melyek révén a tanulók már ebben a korai életszakaszban megkezdhetik a felkészülést megváltozott és állandóan változó világunkra. Ez a változás számos más tényező mellett abban a folyamatban ölt testet, amelynek során a multikulturális (sok-kultúrájú) és multilingvális (soknyelvű) valóság, mely gazdagítja életünket, de egyben új kihívásokat is jelent, egyre növekvő mértékben mindennapjaink részévé válik. Minél előbb kezdi meg az iskola az idegen nyelvvel – és ezáltal egy idegen kultúrával – való találkozás révén kiépíteni a tanulóban azt a tudatot, hogy az idegenséget, a másságot olyan magától értetődő jelenségnek fogadják el, amivel meg kell és meg lehet tanulni együtt élni, annál nagyobb az esélye annak, hogy hosszú távon sikerül kialakítani a tanulóban az idegenséggel, a mássággal szembeni alapvetően pozitív beállítottságot. A tanulók kisiskolás korban lényegesen nyitottabbak az idegenség irányában, mint bármikor a későbbiek során. Nem fenyegetést látnak benne, hanem olyasvalamit, ami felkelti érdeklődésüket, kíváncsivá teszi őket. Ösztönösen megpróbálják felderíteni mindazt, ami az idegenben a jól ismerthez képest hasonló vagy éppen egészen más. Az idegen nyelvvel való foglalkozás során tehát differenciálódik a világról alkotott képük és fokozatosan megtanulják saját világukat tágabb összefüggésekben és tudatosabban látni.
- ... felkelti a tanulóban a nyelv illetve a nyelvek iránti érdeklődést és kifejleszti bennük azt az érzést, miszerint a nyelvvel / a nyelvekkel való foglalkozás öröm. A korai nyelvoktatás a legtöbb tanuló számára első ízben teszi lehetővé,

hogy a nyelv eszközével felfedezzen egy másik, a saját világától különböző, addig ismeretlen világot. Ezért tehát különösen alkalmas arra, hogy felébressze és táplálja a tanulók érdeklődését az új iránt, fokozza tanulási kedvüket.

- ... megalapozza és fejleszti a tanulók idegen nyelvi ismereteit és lehetőséget nyújt nekik a nyelvvel való foglalkozás során a nyelvnek, mint a kommunikáció eszközének a kipróbálására és alkalmazására.
- ... lehetőséget ad a tanulóknak, hogy miközben megtapasztalják az idegen nyelvi kommunikációban rejlő lehetőségeket, megtanulják tudatosabban szemlélni és használni saját anyanyelvüket.
- ... megismerteti a tanulókat az alapvető tantárgy-specifikus és tantárgyakat átfogó stratégiával és technikával, melyek segítik őket abban, hogy egyre önállóbban dolgozzanak és ezáltal egyre nagyobb mértékben vállaljanak felelősséget saját tanulási folyamatukért.
- ... hozzájárul a gyermek személyiségének sokoldalú fejlődéséhez, ösztönzi emocionális, kreatív, szociális, kognitív és speciálisan nyelvi képességeinek alakulását.

A korai nyelvoktatás célja tehát messze nem az, hogy már kisgyermekkorban megtanítsuk azt, amit más esetben a felsőbb évfolyamokon tennénk. A „mennyiségi” célok (tételes nyelvtudás) mellett illetve részben helyett kiemelkedően fontosak a „minőségi” célok (a nyelv eszközével történő nevelés), ami természetesen nem jelent(het)i azt, hogy a gyermekek mérhető nyelvtudása csak indokolatlanul lassan vagy egyáltalán nem fejlődik.

Tartalmak

A korszerű idegennyelv-oktatásban, így a korai nyelvoktatásban sem a megtanulandó nyelvi / nyelvtani jelenségek meghatározott köréből indulunk ki, nem ezekhez keresünk illetve „gyártunk” megfelelő tartalmakat, hanem olyan témákat és a

témákhoz olyan anyagokat választunk ki, melyek egyrészt összhangban állnak a tanulóknak a világról szerzett ismereteivel, tapasztalataival, érdeklődésével, kommunikatív szükségleteivel, másrészt a lehetőségekhez mérten árnyaltan mutatják be a célnyelvi országokban élő emberek, közülük is elsősorban a hasonló korú gyermekek életét. Alapvetően tehát nem arról van szó, hogy a tanulók minimális idegen nyelvi kompetenciájára való tekintettel a világot leegyszerűsített formában mutatjuk be nekik. Úgy kell kialakítani a tanítás-tanulás folyamatát, hogy a tanulóknak lehetősége nyíljon egyszerű tartalmakon keresztül megtapasztalni a számukra releváns valóság komplexitását. Ez egyben azt is jelenti, hogy nem elégedhetünk meg azzal, hogy az idegen nyelv eszközével „újra teremtjük” az anyanyelvi világot, amennyiben a korábban már az anyanyelven megszerzett ismereteket egyszerűen átültetjük az idegen nyelv közegébe. Sokkal inkább az a feladatunk, hogy az új nyelv segítségével új tartalmakat sajátíthassanak el a tanulók, ahol az új tartalom azt is jelentheti, hogy a látszólag ismert világ hirtelen „elidegenedve” jelenik meg előttünk, vagyis a már jól ismertre kívülről, az idegen szemével tekintünk, mintegy újra felfedezzük azt.

Olyan szövegekkel és munkaformákkal kell dolgoznunk, melyek felkeltik a tanulók kíváncsiságát, elgondolkodtatják vagy éppen megnevettetik őket, lehetőséget nyújtanak nekik arra, hogy szabadon szárnyalhasson a fantáziájuk, kibontakozhasson a kreativitásuk.

Az évek során, annak nyomán, ahogy a tanulók fejlődésük lépcsőfokain a világot minduntalan másképp tapasztalják meg, bizonyos témaköröket újra és újra feldolgozhatunk, miközben a tanulók diszpozícióinak megfelelően bővítjük, módosítjuk őket, újabb és újabb tartalmakat kapcsolunk hozzájuk, hogy ezáltal egyre komplexebb formákat öltsenek. Ez természetesen azt is jelenti, hogy a szavak és struktúrák körét az idők során szisztematikusan egyre tovább bővítjük, valamint eszközöket adunk a tanulók kezébe, hogy ezt mindinkább önállóan maguk is megtehessek.

A témakörök kiválasztása és elrendezése során célszerű lazán és sok szabadon kitölthető időkerettel tervezni, hogy az egyes témákat a tanulók érdeklődése szerint ki lehessen bővíteni és legyen mód esetleg általuk javasolt további tartalmak feldolgozására is. Helyes, ha már ebben a korai életszakaszban bevonjuk a tanulókat a tanulás tartalmainak megválasztásába. Ezáltal elkerülhetővé válik, de legalábbis csökken annak a veszélye, hogy a tanítás a gyermeki világ köréből kimozduljon a

gyermek számára csak korlátozottan releváns felnőtt világ irányába illetve hogy tanításunk a gyermek világa helyett a felnőtteknek az erről a világról alkotott elképzeléseit tükrözze vissza. A jól megválasztott tartalom, a megfelelő téma minden más tényezőnél alkalmasabb arra, hogy tartósan motiválja a tanulókat.

Módszerek

A korai idegennyelv-oktatás céljai és tartalmi mellett annak módszerei is szoros összefüggésben alakulnak a tanuló életkori sajátosságaival, s az ezek tükrében változó készségeivel, képességeivel, érdeklődésével, igényeivel stb. Mindazonáltal nem felejthetjük el, hogy az életkori sajátosságok csak átlagos viszonyítási alapot jelentenek. A gyermek fejlődése minden területen nagy egyéni különbségekkel zajlik, azaz az életkori jellemzőket rendkívül széles variációs lehetőségekkel színezik az individuális sajátosságok.

A korai nyelvoktatás kiemelt fejlesztési területei a beszédértés és a beszéd. A tanítás-tanulás folyamatát úgy kell kialakítani, hogy a tanuló a nyelvet értelmes, logikusan egymásra épülő tevékenységek sorozata által sajátíthassák el. A módszerek révén lehetőséget kell adni nekik arra, hogy személyiségük egészével és lehetőleg minél több érzékszervükkel vegyenek részt a nyelvelsajátítási folyamatban, s ezáltal úgy tanulhassanak, ahogy az az emberi agy számára általában, és az ő saját tanuló típusuknak speciálisan a leginkább megfelelő. Meg kell találni a módját annak, hogy minél gyakrabban játékos formában dolgozhassanak, de óvakodni kell a játékosság elvének eltúlzásától. Törekedni kell arra, hogy a tanuló a megismert nyelvi elemeket egyre nagyobb mértékben spontán módon és rugalmasan tudják alkalmazni. Ugyanakkor el kell fogadni, hogy nem minden tanuló szólal meg egyformán szívesen illetve egyformán hamar. A gátlásos, bátortalan tanuló semmiképp sem szabad beszédre kényszeríteni, ki kell várni, amíg lehetőleg magától megszólal.

Az olvasás és az írás tekintetében az idegen nyelv területén tanácsos megvárni, amíg az igény a gyermek részéről egyértelműen jelentkezik. Ahhoz, hogy a gyermek szívesen olvassanak és írjanak idegen nyelven, meg kell tapasztalniuk annak hasznát egyéni tanulási folyamatukban. Látniuk kell, hogy az olvasás és az

írás segíti őket kommunikációs készségeik fejlesztésében és kulcsot ad a kezükbe bizonyos számukra érdekes, izgalmas tartalmak (pl. célnyelvi gyermekirodalom) felfedezéséhez.

A szókincset és a nyelvtant minden esetben értelmes összefüggésekbe ágyazva kell bevezetni és lehetőség szerint úgy is kell gyakoroltatni. A korai nyelvoktatásban nincs szükség a nyelvtan rendszerbe foglalt tanítására. Elegendő, ha a gyermekek utánzás révén sajátítják el az alapvető nyelvtani szerkezeteket. Később, abban a mértékben, ahogy fejlődik analitikus gondolkodásuk, fokról fokra rá lehet vezetni őket az összefüggések megfigyelésére, a szabályszerűségek felfedezésére és a tudatos nyelvi reflexióra.

Tanárnak és tanulónak egyaránt tisztában kell lenni azzal, hogy a hibák természetes velejárói a tanulási folyamatnak. Azt mutatják meg, hogy mi az, amit a tanuló még nem ismer, nem ért vagy nem gyakorolt elegendő mértékben. A tanulóknak minél több lehetőséget kell kapni arra, hogy negatív következmények nélkül kísérletezhessenek a nyelvvel, a használat során önmaguk fedezzék fel a saját hibáikat és küszöböljék ki azokat, s ezáltal egyre nagyobb biztonsággal legyenek képesek az idegen nyelvet a kommunikáció eszközeként alkalmazni.

A tanulás sikerességének életkorilag megfelelő formában történő mérése és értékelése helyénvaló és többnyire maguk a tanulók is igénylik azt. A teljesítmények osztályzatokkal történő értékelésére azonban ebben a korai szakaszban nincs szükség. Osztályzatok helyett szerencsésebb a verbális értékelést alkalmazni, ami árnyaltabb formában teszi lehetővé a visszajelzést és tágabb kereteket biztosít a gyermekek individuális fejlődésének figyelembe vételére.

A teljesítménymérés során már a kezdetektől fogva tanácsos minél több olyan mérési formát alkalmazni, amely módot ad a tanulóknak arra, hogy teljesítményüket önmaguk mérjék. Hosszútávon bizonyára ösztönzőleg fog hatni az önértékelési kompetencia fejlesztésére az Európai Nyelvtanulási Napló (portfolió) kisgyermekek számára kidolgozott változata.

A tanítás és tanulás módszereit minden esetben úgy kell megválasztani, hogy a tanulók örömeiket leljék a nyelvben és annak elsajátításában. Szeressék azt, amit

tanulnak és azt is, ahogyan ezt teszik. Ahhoz, hogy a tanulók aktívan részt vegyenek a munkában és élvezettel dolgozzanak, olyan légkört kell kialakítani, ahol a jókedv és az öröm dominálnak, s ahol minden tanulónak lehetősége van arra, hogy sikerélményre tegyen szert.

A korai nyelvoktatás szükséges feltételei

A fentiek során többször, különféle összefüggésben említésre került már, hogy a korai nyelvoktatás akkor lehet eredményes, ha teljesülnek bizonyos „minimális”, „kedvező”, „meghatározott” feltételek. Az alábbiakban ezeket a feltételeket írjuk le:

Személyi feltételek

Kisiskoláskorú gyermekeket jól képzett szakembereknek kell tanítani, akik megfelelnek az alábbi elvárásoknak:

- magas szintű nyelvismeret, példaértékű nyelvhasználat, különös tekintettel a gyermeknyelvre;
- széleskörű ismeretek a célnyelvi kultúráról, különös tekintettel annak a kisgyermekkorú nyelvoktatás szempontjából releváns vonatkozásaira;
- érvényes és aktuális ismeretek a szak- és a társtudományok területén;
- készség és képesség a rendelkezésére álló (tan)anyagok elemzésére, adaptálására, didaktizálására;
- készség és képesség a nyelvoktatásban (is) az osztályon / tanulócsoporton belüli differenciálás megvalósítására;
- készség és képesség osztálytermi kutatások megvalósítására;
- igény a folyamatos önképzésre.

Lévén a magyar anyanyelvi – célnyelvi anyanyelvi tanár-pár (team tanítás) a mindennapi gyakorlatban nehezen realizálható, ideálisnak tekinthetjük azt a helyzetet, amikor az osztálytanító egyben a nyelvet tanító pedagógus is. Ő ugyanis a szaktanárnál nagyobb mértékben járhat el rugalmasan az időbeosztás tekintetében és jobban látja azt is, hogy miként lehet az egyes tantárgyak tartalmát integrálni az idegen nyelv tanításának folyamatába illetve hogyan lehet az idegen nyelvet integrálni az egyes tantárgyak tanításának folyamatába, valamint hogyan lehet az

idegen nyelvet tantárgyakat átívelő összefüggésekben alkalmazni. Mivel a gyerekek őt már ismerik, nem érzik fenyegetőnek az új nyelvi közeget, könnyebben fogadják el az újabb kihívást. Jól beválik ebben az esetben (is) az „egy személy – egy nyelv – egy helyzet” elv. A gyermekek a tapasztalatok szerint minden nehézség nélkül elfogadják, hogy a pedagógus a közös munka bizonyos szakaszaiban nyelvet vált és onnantól kezdve csak akkor érti meg őket, ha ők is igyekeznek követni a példáját.

Óraszám, gyakoriság

A sikeres korai nyelvtanulás másik alapvető feltétele a nyelvtanulásra fordított idő. Fontos, hogy a kisgyermek mindennapi tevékenységévé váljon az idegen nyelvel való foglalkozás és a nap folyamán is minél többször legyen alkalma találkozni az idegen nyelvel. A heti egy-két hosszabb alkalomnál tehát mindenképp előnyösebbek a többszöri rövidebb foglalkozások.

Tanulói létszám

A korai nyelvtanulásnak (sem) kedvez a magas csoportlétszám. Fontos, hogy a tanár egyenként is oda tudjon figyelni a gyermekekre, valamint hogy a gyermekeknek elegendő alkalma és ideje legyen a nyelvi megnyilvánulásokra.

Tanulási környezet, tananyagok, taneszközök

A megfelelően kialakított környezet hatékonyan járul hozzá az idegen nyelv sikeres elsajátításához. Az osztálytermet úgy kell kialakítani, hogy alkalmas legyen a változatos tevékenység- és munkaformák megvalósítására.

A tanítás során felhasznált segédeszközöket célszerű úgy elhelyezni, hogy azok könnyen hozzáférhetőek legyenek a gyerekek számára, akiket folyamatosan bátorítani kell, hogy éljenek a lehetőséggel, használják az őket körülvevő környezet kínálta impulzusokat a feladatok elvégzése során és az önellenőrzésben. A közös tevékenységek keretében elkészült produktumokat (rajzok, poszterek, gyűjtőmunka eredményei) lehetőség szerint fel kell használni a további tanulási folyamatok során illetve az osztályterem díszítésére, hogy a tanulók lássák és érezzék munkájuk hasznát és értékét.

Jó ha van az osztályteremben egy külön sarok, ahová a gyerekek kedvük szerint visszavonulhatnak kedvenc olvasmányaikkal, zenét hallgathatnak stb. illetve ahol a csoport közös mese-, zene stb. élményeket szerezhet.

Ugyancsak fontos, hogy legyen egy külön polc a manuális tevékenységekhez szükséges kellékek (papír, olló, ragasztó stb.) tárolására, ahol célnyelven felcímkézett dobozok segítik a gyerekeket a szükséges eszközök megtalálásában.

A tárgyi feltételek függvényében ösztönözni kell a gyerekeket a számítógép, az internet, az idegen nyelvi CD-k használatára tanórai keretekben.

Kapcsolat a szülőkkel

A rendszeres és lehetőleg szoros együttműködés a szülőkkel nem csak azért fontos, mert a gyermekek ebben az életkorban tipikusan még nagyon igyekeznek megfelelni a szülői elvárásoknak, így ha a szülők részéről érzik az idegen nyelv iránti pozitív hozzáállást, szívesebben vesznek részt a munkában. Azért is szükség van a szülőkkel való együttműködésre, hogy megismertessük és elfogadtassuk velük a céljainkat és a módszereinket és ezek ismeretében bevonjuk őket a munkába, amennyire igénylik illetve lehetőségük van rá. Fontos, hogy a szülői segítség, ha szükségesnek bizonyul, ugyanabba az irányba hasson, mint a tanítás maga.

Zökkenőmentes átmenet az egyes oktatási szakaszok és intézménytípusok között

Megfelelő tantervekkel, tananyagokkal, a tanárképzésben és a tanártovábbképzésben érvényesülő korszerű szemlélet közvetítésével elő kell segíteni, hogy az átmenet az óvodából az iskolába, a 4. osztályból a felső tagozatba, illetve később az általános iskolából a középiskolába ne jelentsen törést a gyermek nyelvtanulási folyamatában.

Nyelvválasztás

Lehetőség szerint biztosítani kell, hogy egyrészt a gyermek azt a nyelvet tanulhassa, amelyet ő maga és szülei választottak számára első idegen nyelvként, másrészt hogy az óvodából az iskolába való továbblépéskor illetve az alsó tagozatból a felső tagozatba lépéskor, valamint az általános iskolából a középfokú tanintézményekbe történő átmenet során a gyermek ennek a nyelvnek a tanulását tovább folytathassa.

Nyelvtanulás mindenkinek

Megfelelő tartalmak megválasztásával és változatos, egyénre szabott módszerek révén biztosítani kell, hogy a korai idegennyelv-oktatásban minden tanuló részt vehessen, függetlenül az egyéb területeken nyújtott teljesítményétől, valamint

megvalósuljon a sajátos nevelési igényű tanulók befogadása, azaz integrációja, vagy inkább inklúziója az idegen nyelvek tanulásának programjába.

Folyamatkövetés, dokumentálás, kutatás

A magas színvonalú, korszerű és hatékony korai idegennyelv-oktatás biztosítása érdekében folyamatosan követni (monitorozni), dokumentálni és értékelni kell a programokat illetve kutatásokkal kell segíteni a programokban részt vevők munkáját.

Javaslatok a lehetséges fejlesztési irányokra és pályázatok útján további célzott támogatásokra

Fentiekből könnyen levezethetők azok a feladatok, amelyeket rövid-, közép- és hosszútávon tenni kell annak érdekében, hogy a korai nyelvoktatás Magyarországon eredményes legyen.

1. A korai nyelvoktatás tennivalói a magyar polgárok többnyelvűségének és többkultúrájúságának biztosítása érdekében

Annak érdekében, hogy a Magyar Köztársaságban nevelkedő gyermekek az Európai Unió munkaerő piacán többnyelvű (plurilingvis) és többkultúrájú (plurikulturális) polgárként ill. munkavállalóként jelenhessenek meg, adottságaiktól és képességeiktől függetlenül lehetőséget kell biztosítani számukra, hogy a hazai oktatási rendszeren belül több nyelvvel és több kultúrával ismerkedjenek meg. A magyarországi közoktatásnak tehát tükröznie kell azt a soknyelvű (multilingvális) és sok kultúrájú (multikulturális) valóságot, amelynek egyik összetevőjeként maga is része az Európai Uniónak.

Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a jelenlegi szabályozásokkal ellentétben a közoktatás számára rendelkezésre álló időkereten belül biztosítani kell minden tanuló számára legalább két idegen nyelv elsajátításának lehetőségét, ahelyett, hogy leszűkítenénk azt bizonyos iskolatípusokra, illetve kizárnánk abból bizonyos intézménytípusokat.

Megfontolandó, hogy az első idegen nyelv elsajátítására – a szükséges minimális szakmai feltételek biztosítása mellett – már a közoktatás első évfolyamától adódjon mindenki számára lehetőség.

A jelenlegi szabályozás szerinti, a 4. évfolyamtól kötelező első idegen nyelv tanulását egy második követhesse a 7. évfolyamba lépéskor, s ez az iskolázási kötelezettség teljes időintervallumában fenn álló lehetőség maradjon.

Az első nyelven kívüli további két nyelv kommunikációs kompetenciájával rendelkező európai polgár alapelvét a tanulók adottságaitól, képességeitől és tanulmányi eredményeitől függetlenül vallja az európai oktatáspolitikai. Mindez nem csupán a felsőoktatásra felkészítő iskolatípusokban biztosítandó, hanem a nemzetközi munkaerő piac számára betanított és szakmunkási rétegeket felkészítő intézményekben is.

Természetesen felvetődő kérdés, hogy az oktatáspolitikai és a törvényi szabályozás kimondja-e azt, hogy mely idegen nyelv legyen a Magyar Köztársaság polgárai számára az első és mely(ek) a második, vagy esetleg a harmadik idegen nyelvi kategóriákba tartozók.

E dokumentum szerzőiként ezt a polémiát nem vagyunk hivatottak eldönteni, de abban egyértelműen állást foglalunk, hogy az angol nyelven kívül más idegen nyelvek megtanulására is lehetőséget kell, hogy biztosítson az oktatási rendszer. Ehhez nagy segítséget nyújt a korai nyelvoktatás hazai és nemzetközi „jó gyakorlata”, s a mögöttes kutatásokból származó elméleti tudás.

Abban az esetben, ha az angolé az első, korai szakaszban megkezdett idegen nyelv tanulási lehetőség, akkor legyenek további nyelvek a kínálatban még a koratinédzseri életkorban, illetve, ha más nyelvekkel kezdhet a tanuló kisiskolás korában, akkor a mai általános iskolai évek során kapjon lehetőséget az angol tanulására is.

További polémia, hogy a második idegen nyelv sorába beletartoznak-e a kevésbé gyakran használt és tanított / tanult nyelvek, olyanok, mint a szomszédos országok, s egyúttal honos nemzeti kisebbségeink nyelvei, vagy más európai nemzetek kevésbé elterjedt nyelvei. Milyen legyen a pozíciója a migránsok és államnyelvi státuszt sehol sem élvező, de hazánkban honos etnikai csoportok nyelveinek?

E nyelvek tanulására és tanítására oktatáspolitikai prioritások függvényében komoly erkölcsi és anyagi támogatással lehet és kell(ene) bátorítani és ösztönözni a gyermekeket, szüleiket és az iskolák vezetését, valamint a háttérben dolgozó tanterv- és tananyagfejlesztőket, módszertani és pedagógusképző, -továbbképző szakembereket.

Az európai munkaerő-mobilitás és a gazdasági és politikai nyitottságunkból következő migráció magával hozza a hazánkban eddig nem honos, de itt kisebbségi helyzetbe kerülő csoportok gyermekeinek oktatásáról való gondoskodás kötelezettségét. A befogadó magyar közoktatási intézményekben folyamatosan biztosítják a magyar mint idegen, a magyar mint második, a magyar mint környezetnyelv tanulásának lehetőségét. Tanterv-, tananyag-, és módszerfejlesztés, valamint a pedagógusok kompetenciájának kialakítása most van folyamatban. Minden tudatossá, rendszerszerűvé teendő.

Ezen utóbbi csoportok érdekeinek és jogainak figyelembe vételével a migráns csoportok szervezetei számára kívánatos és lehetővé kell(ene) tenni, hogy projekt támogatással biztosítsák gyermekeik első nyelvi fejlesztését és képessé tegyék őket arra, hogy kultúrájukat ne csak megőrizzék, hanem meg is nyissák a többségi társadalom számára, integrálják azt a többségi kultúrába, s ezáltal hozzájáruljanak annak többszínűvé tételéhez.

Mindez persze a honos kisebbségek és etnikai csoportok nyelveinek és kultúrájának (újra)tanulására és a többségi társadalomban való megjelenítésére is vonatkoztatható prioritás kell, hogy legyen.

2. A „nyelveket mindenkinek” alapelv biztosításának szükségessége a korai nyelvoktatásban

A közoktatásban biztosított nyelvtanulási lehetőségek, így a korai szakaszban is, mindenki számára, így a sajátos nevelési igényűek és a tanulmányaikban az átlagosnál lassabban, vagy másként haladók számára is adottak kell, hogy legyenek.

A közoktatási intézmények befogadásra kész attitűdje, légköre, módszertana a Közoktatási Törvény 2003-as módosításának tükrében most kezd kialakulni. Mindez segíthető, alaposabbá tehető és némiképpen gyorsítható megfelelő módszerek kialakításával, az e téren megvalósult „jó gyakorlat” megismertetésével és terjesztésével, megfelelő taneszközök fejlesztésével és a pedagógusok alap- és továbbképzési rendszerben történő releváns felkészítésével. Ez természetesen általánosságban, de konkrétan az idegen nyelvek vonatkozásában is egyaránt értendő.

3. A tartalomalapú / tantárgyközi nyelvpedagógiai szemlélet terjedésének biztosítása a korai nyelvoktatástól kezdődően

Mivel a tartalomalapú, azaz tantárgyközi szemlélet biztosítja azt, hogy az idegen nyelvet, annak valós körülmények között történő alkalmazási kompetenciáit a lehető legtermészetesebb kontextusban sajátítsa el a fiatal nyelvtanuló, az képessé teszi őt arra, hogy később az azonos elvi alapokból kiindulva működő szakmaorientált nyelvoktatás keretében felkészüljön későbbi hivatásának gyakorlására és többnyelvű kommunikációra képes fiatal munkavállalóvá váljon az európai munkaerőpiacon.

A népszerűsítés, a módszertani és oktatásszervezési „jó gyakorlat” terjesztése, új taneszközök fejlesztése, a pedagógusok alap- és továbbképzési rendszereken keresztüli felkészítése kívánatos e téren.

Felmerülhet persze a kérdés, hogy mely tartalomalapú, illetve tantárgyközi szemléletet tükröző modell élvezzen prioritást? A két tanítási nyelvű? A más műveltségterületekre jellemző tartalmak és munkaformák integrálása a nyelvórába? A műveltségterületek tanításába integrált idegen nyelvi blokkok / modulok?

Meggyőződésünk, hogy mindhárom megvalósulási forma térnyerése hasznos és kívánatos, de mindegyikhez más-más anyagi és szakmai feltételek kellenek.

Egy biztos, hogy mindegyiknél kulcskérdés a pedagógusi kompetenciák kialakítása, mert az magával hozza a módszertani megújulást, az új taneszközöket és ezzel együtt a hatékonyság növelését is.

Ezek a képzési formák különösképpen igényelhetik a különböző szakos pedagógusok idegen nyelvi és nyelvpedagógiai felkészítését, de a nyelvszakosok

műveltségterületi tárgyi tudásának és tanítási kompetenciáinak kialakítását is. Fontos továbbá gondolkodni a célnyelvi országokból származó képzett anyanyelvi szaktárgyi pedagógusok mobilitásának biztosításán is, továbbá a magyar pedagógusok külföldi részképzését biztosító projektek további népszerűsítésén, kiterjesztésén is (Socrates – Comenius és más programok).

4. A szakmai feltételek biztosítása a mostaninál korábbi nyelvoktatás elterjedtebbé és hatékonyabbá tétele érdekében

Annak érdekében, hogy a 4. évfolyam előtt és már az óvodában is garantáltan jó minőségű, hatékony idegen nyelv tanulás történjék, fontos, hogy minimális szakmai feltételek teljesüljenek. E dokumentum szerzőiként megkerülhetetlennek tartjuk azt a feladatot, hogy egy szakértői bizottság elkészítse azt a tudományosan is megalapozott kritériumrendszert, ami alapján egy óvodában és/vagy általános iskolában engedélyezhető a jelenlegi szabályozás szerint kötelező életkor előtti idegen nyelv tanítás-tanulás. Magyarán: legyenek konkrét, jól mérhető „akkreditációs” feltételek.

5. Nyelvi módszertanok közötti átjárhatóság biztosítása

Azzal, hogy a mai felfogásunk szerint a hatékony kisgyermekkorai nyelvtanulás metodikájának alapja nem a nyelv szerkezete, hanem annak valós körülmények között történő tanulása, kezd kialakulni egy a konkrét nyelvektől független nyelvpedagógia, ami a korai nyelvoktatásra különösen jellemző. Megkezdődött egy komoly együttműködés a nyelvpedagógusok között attól függetlenül, hogy milyen nyelvet tanítanak. Ezt a folyamatot segíti az Európa Tanács gráci Élő Nyelvek Európai Központja, a legtöbb Socrates Comenius nyelvi módszertani fejlesztő projekt, a Világ-Nyelv program és a HEFOP 3.1.1. program keretében megvalósuló nyelvi kompetenciafejlesztő programcsomagok projektje.

Ezen kezdeményezések folytatása és kiterjesztése tűnik kívánatosnak.

Az európai többnyelvű és többkultúrájú polgár ideáljának teljesítése érdekében fontos továbbá, hogy maga a nyelvpedagógus is többnyelvű legyen és nem nyelvtanítási céllal, de igénye és lehetőségei szerint újabb nyelveket sajátítson el.

Ez egyben azt a célt is szolgálja, hogy megismerje és saját magán meg tapasztalja más nyelvek módszertanát.

6. *Pedagógusok felkészítése a kora nyelvoktatásra*

Alapképzés

A Bologna Folyamat kihívásainak megfelelni szándékozó felsőoktatásban nem rajzolódott még ki, hogy esetleges korábbi, a téma szempontjából relevánsan pozitívnak tekinthető értékeket minként őriz meg a pedagógusképzés. Ezért talán még időszerű arról szólni, hogy miként is készüljenek fel a jövő pedagógusai a kisgyermekkorú idegen nyelv tanulás segítésére.

Az óvodapedagógus-képzésben nagy hagyományai vannak a nemzetiségi nevelésnek. Több intézményben, főleg a német nemzetiségi óvodapedagógia „jó gyakorlatából” következően már dolgoznak azon, hogy más, hazánkban nem honos nyelveken folyó óvodai nevelésre, így az angol nyelvre is felkészítsék a jelölteket.

E téren fontos követelmény a megfelelő célnyelvi kommunikációs kompetenciaszint elérése, a célnyelven is megvalósítható metodikák kifejlesztése, elsajátítása és lehetőség szerint más európai, elsősorban célnyelvi óvodai szakmai gyakorlat megszerzésének biztosítása.

A tanítóképzésben az elmúlt másfél évtizedben több koncepcionális váltás volt. Most a választható műveltségterületi kategóriába sorolt élő idegen nyelv visszafogottabb képzési időkeretet (kreditet) és ezzel normatívát kapott. A korábbi világbanki és Tempus-projektek keretében külön is jól megtámogatott, képzésmethodikai szempontból „jó gyakorlatot” felmutatni képes tanítóképzés nyelvileg és módszertanilag jól felkészült, a célnyelvi országok iskoláit is megjárta tanítókat engedett az iskolákba az 1990-es évek közepéig.

Az akkori pozitív tapasztalatok hasznosítására, megfelelően magas szintű célnyelvi kompetenciákra és külföldön is szerzett osztálytermi gyakorlatra van szükség.

A tanítók azok, akik nem csupán nyelvet, hanem különböző műveltségterületi tartalmakat is tudnak tanítani idegen nyelveken és képessé válhatnak a tartalomalapú , illetve tantárgyközi szemlélet három modellje közül bármelyik alkalmazására.

A szaktanárképzés megújulása a Bologna Folyamat egyik markáns következménye lesz. A korlátozott időtartam és nyelvpedagógiai kreditkeret miatt nem bízunk abban, hogy elég teret és figyelmet kaphat a kisgyermekkorai nyelvtanításra való felkészítés. Felmerülhet azonban egy második szintű mesterképzés szükségessége, amely kimondottan az adott életkorban történő nyelvtanulás segítésére készíti fel és azt tudatosítja. Ez a kisgyermekkorai nyelvpedagógiai mesterképzés jelentheti majd az óvodapedagógusok és a tanítók „akadémiai” továbblépésének lehetőségét is.

Különlegesen jó alkalmat kínál azonban a nem nyelvszakos szaktanárképzés abban az esetben, ha a jelölt bachelor szinten A (major) szakként történelmet, természetismereti tárgyakat, matematikát, stb. tanul, s B (minor) szakként vesz fel egy élő idegen nyelvet. A mesterszinten megvalósuló tanárképzésben ilyen esetekben érdemes lenne a felkészítés során hangsúlyt helyezni a szaktárgy magyar nyelvű tanítása mellett annak az idegen nyelven történő tanítására is.

Továbbképzés

Az akkreditált pedagógus-továbbképzések többé-kevésbé követik a nyelvpedagógiai megújulási folyamatokat, hisz azok a „piac” törvényei szerint működnek. Akkreditációs prioritásokként továbbra is bevihetők a kurrens (nyelv)oktatáspolitikai irányelvek, köztük a kisgyermekkorai nyelvpedagógiára vonatkozók is.

A rendszer fenntartása, az eltelt 7 év tükrében a minőség és a hatékonyság vizsgálata kívánatosnak tűnik.

Fontos továbbá az Európai Unió Socrates programjainak keretében megvalósuló pedagógus-továbbképzések további népszerűsítése. Hátránya e programoknak az, hogy a (nyelv)pedagógusok csak a célnyelvi országokba utazhatnak.

Kívánatos lenne egy olyan program is, amelynek keretében más, a miénkhez hasonlóan kevésbé gyakran használt és tanított nyelvű EU-s országokban ismerhetnék meg az ottani „jó gyakorlatot” a mi koragyermekkorai nyelvoktatással foglalkozó szakembereink.

A pedagógusok továbbképzésének további módja, hogy maguk is pályázati alapon módszer- és taneszköz-fejlesztési projektek alkotó résztvevői legyenek és így a konstruktív pedagógia alapelvei mentén tapasztalati alapon tanulják meg mindazt, ami innovatív és a témánkat illetően releváns.

Konkrét projektjavaslatok

- I. Az első idegen nyelv tanításának a jelenleginél korábbi bevezetése
 - a. szükséges akkreditációs feltételek kidolgozása
 - b. normatív feltételek biztosítása
 - c. a szakmai feltételek biztosításához szükséges módszertani, taneszköz- és humán erőforrás-fejlesztés
- II. Egy második idegen nyelv bevezetése a 7. évfolyamban
 - a. normatív feltételek biztosítása
 - b. a kevésbé gyakran használt és tanított nyelvek második idegen nyelvként való bevezetésének külön támogatása
 - c. a szakmai feltételek biztosításához szükséges módszertani, taneszköz- és humán erőforrás-fejlesztés
- III. A befogadó / inklúzív iskolai szellemiség biztosítása korai nyelvoktatásra vonatkoztatva is
 - a. sajátos nevelési igényű - minden nemű fogyatékoságban szenvedő, és vagy tanulási és/vagy magatartási zavarral küzdő – gyerekek nyelvtanulását segítő módszertani, taneszköz- és humán erőforrás-fejlesztés
- IV. A tartalomalapú / tantárgyközi szemléletű nyelvtanítás
 - a. a szakmai feltételek biztosításához szükséges módszertani, taneszköz- és humán erőforrás-fejlesztés
 - a célnyelvi országokban használatos taneszközök adaptálása;

- célnyelvi országokból származó műveltségterületi pedagógusok mobilitásához szükséges feltételek biztosítása;

V. Nyelvi módszertanok közötti átjárhatóság biztosítása

- a. nyelvtől független további kutató-fejlesztő projektek nyelvpedagógus-közösségek számára
- b. nyelvtanárok támogatása újabb nyelvek megtanulására (nem tanításra való felkészülés céljából: pl. angoltanár spanyolul tanul) elsősorban célnyelvi környezetbe való utazás, ottani pedagógiai tapasztalatszerzés támogatása;

VI. Pedagógusképzés

- a. más országokban megvalósult „jó gyakorlatok” megismerése a helyszínen hosszabb időtartamban ún. „követ” (shadowing) programmal egyéni pályázatok alapján